

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра історії української літератури та компаративістики

Дипломна робота
магістра

з теми: **СТИЛЬОВА ПАРАДИГМА НОВЕЛІСТИКИ**
М. КОЦЮБИНСЬКОГО ТА В. СТЕФАНІКА:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Виконала: студентка Ukr1-M18 групи
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
Мосендз Софія Вікторівна

Керівник: Починок Л.І., кандидат
філологічних наук, професор кафедри
історії української літератури та
компаративістики

Рецензент: Шулик П.Л., кандидат
філологічних наук, доцент кафедри
германських мов і зарубіжної літератури

Кам'янець-Подільський – 2019 р.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Модерністські стильові течії в українському письменстві та літературно-критичних студіях	7
1.1. Модернізм як мистецько-світоглядний комплекс кінця XIX – початку XX ст.	7
1.2 Багатогранність експресіонізму та імпресіонізму як літературних течій	14
Розділ 2. Явища експресіонізму та імпресіонізму в українському письменстві	34
2.1 Експресіоністична поетика Василя Стефаника	34
2.2 Особливості імпресіоністичної манери письма Михайла Коцюбинського	50
Розділ 3. Опозиційно-дифузійні взаємозв'язки у новелістиці Василя Стефаника та Михайла Коцюбинського	65
3.1 Специфічні стильові домінанти імпресіоністичних та експресіоністичних новел письменників	65
3.2 Ознаки стильової дифузії у новелістичній прозі Стефаника й Коцюбинського	78
Висновки	86
Список використаних джерел	92

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Модернізм став поворотним новаторським рухом в українській літературі кінця XIX – початку XX ст. Він досить багатогранний і різноманітний, має різні напрями і стильові течії: імпресіонізм, експресіонізм, неоромантизм, неореалізм, неокласицизм, символізм, футуризм та інші. Яскравими репрезентантами цього мистецько-світоглядного комплексу в українському письменстві стали О. Кобилянська та Леся Українка, у творчості яких виявляється естетика неоромантизму та неокласицизму, українські символисти М. Вороний, О. Олесь та М. Яцків, представник неореалізму В. Винниченко, а також – імпресіоніст М. Коцюбинський та експресіоніст В. Стефаник, стильова палітра яких і стане об'єктом нашого дослідження.

Імпресіонізм у літературі тісно пов'язаний з його вираженням у живописі, звідки походить термін. Уперше його використано в критичній оцінці картини К. Моне «Враження, схід сонця», але і в літературних творах колірна гама, що переважає в описах, відтінки, за допомогою яких письменники-імпресіоністи передають емоції, не менш яскраві. Тут значення візуальних образів та ефектів надзвичайно важливе, бо вони почасти розкривають почуття й переживання персонажів. Кольори набувають особливого смислового наповнення, важливої композиційної та характерологічної функції.

Як правило, імпресіонізм протиставляють експресіонізму, що відрізняється від попереднього своєрідністю колористики, однак питання про те, чи маємо справу із стильовою опозицією, чи із стильовою дифузією, яке порушує у своїй студії Г. Яструбецька [71] є досить проблематичним.

Історія питання. Ранній модерністський дискурс українського письменства, зокрема й співіснування естетики імпресіонізму та експресіонізму, стає предметом наукових досліджень С. Павличко [44], В. Пахаренка [45], Я. Поліщука [52], В. Агеєвої [2], П. Ямчука [70],

Ю. Кузнецова [30]. Окремо експресіоністичну поетику в художній спадщині В. Стефаника досліджували О. Черненко [65], Р. Піхманець [47], С. Микуш [39], І. Бабій [5], М. Грицюта [10], М. Кучинський [34]; в свою чергу, імпресіоністична стильова палітра у творчості М. Коцюбинського є предметом студій Л. Новикової [43], Ю. Кузнецова [28–29; 31], Я. Поліщука [50–51], Н. Калениченко [21], Г. Логвин [37], В. Святовець [55], Г. Гримич [9]. Проте жодних компаративних досліджень новелістики імпресіоніста М. Коцюбинського та експресіоніста В. Стефаника і досі не здійснено. Компаративний вектор студій дослідників переважно зорієнтовано на західноєвропейський літературний контекст, як-от у працях Н. Головченко [7], А. Гурдуз [11], Ю. Кузнецова [32], С. Ямочко [69].

Отож, *актуальність* теми нашого дослідження полягає в тому, що в сучасному українському літературознавстві й досі немає ґрунтовних розвідок про взаємозв'язки поетики імпресіонізму й експресіонізму на основі творчості Михайла Коцюбинського та Василя Стефаника.

Об'єкт дослідження – поетика раннього українського модернізму, зокрема її естетичні вияви в тематично-стильових течіях імпресіонізму та експресіонізму.

Предмет дослідження – новелістика Михайла Коцюбинського та Василя Стефаника в контексті стильової парадигми імпресіонізму / експресіонізму.

Мета дослідження – виявити спільні та відмінні стильові тенденції в імпресіоністичній новелістиці М. Коцюбинського та експресіоністичних творах В. Стефаника й окреслити опозиційно-дифузійний ракурс стильової парадигми їхньої творчості.

Визначена мета передбачає виконання таких **завдань**:

- з'ясувати умови виникнення експресіоністичних та імпресіоністичних тенденцій в європейському письменстві, простежити їхню конвергенцію й національну специфіку;
- дослідити зв'язки українського літературного експресіонізму та

- імпресіонізму, їх взаємодію з різними стилями, напрямками й течіями;
- проаналізувати функції імпресіоністичних та експресіоністичних елементів у модерністській поезиці;
 - окреслити жанрово-стильові особливості та образну систему новел М. Коцюбинського і В. Стефаника;
 - дослідити імпресіоністичні та експресіоністичні стильові засоби і прийоми (художню деталь, хронотоп, пейзаж) та вияв часо-просторових моделей у новелістиці митців;
 - простежити жанрово-стильові зв'язки новелістичних творів письменників з образотворчим та музичним мистецтвом;
 - порівняти образно-стильову природу новел М. Коцюбинського та В. Стефаника з метою виявлення опозиційно-дифузійних явищ у їхній поезиці.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на *компаративному* методі та його різновидах: *культурно-історичному, генетико-контактному, порівняльно-типологічному; інтертекстуальному*. Виклад побудований переважно в *індуктивний* спосіб – від текстуального аналізу творів до часткових і загальних висновків. За допомогою культурно-історичного методу проаналізовано умови виникнення імпресіоністичних тенденцій у прозі українських та зарубіжних письменників початку ХХ століття. Із застосуванням порівняльно-типологічного методу визначено імпресіоністичні доміанти побудови тексту. Генетико-контактний та інтертекстуальний методи виявляють стильові особливості імпресіоністичної прози.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані при підготовці лекційних курсів і спецсеминарів з теорії та історії української літератури у закладах вищої освіти, при створенні посібників для учнів загальноосвітніх шкіл, при проведенні спецкурсів та факультативів, а також при написанні курсових та дипломних робіт.

Апробація результатів дослідження. Дипломну роботу обговорено на засіданні кафедри історії української літератури та компаративістики. Результати дослідження апробовано у формі доповіді на студентській науковій конференції Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (24 квітня 2019 року).

Публікації. За результатами дослідження в наукових збірниках опубліковано 2 статті: «Проблемність на уроках української літератури (на прикладі творів Коцюбинського та Стефаника)» [42] й «Імпресіонізм та експресіонізм в контексті українського модернізму» (Збірник наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. Вип. 13).

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (71 позиція). Загальний обсяг дослідження – 97 сторінок, з яких 91 сторінка – основний текст роботи.

ВИСНОВКИ

Українська література самостійна і оригінальна, вона синтезує душу народу в образах художньої творчості.

У час, коли постає потреба відкидання застарілих форм і пошуків нового відображення дійсності надзвичайно важливим є дослідження нових тенденцій у мистецтві. На межі XIX-XX ст. українська література поповнилася великою кількістю визначних письменників. Серед них М. Коцюбинський, В. Стефаник, М. Вороний, О. Олесь та інші. Модернізм має багато виявів. Наприклад, символізм, імпресіонізм, експресіонізм, футуризм, сюрреалізм, акмеїзм. В українській літературі вони тісно взаємодіяли, тому часто їх важко розмежувати. Це пов'язано з тим, що модернізм в Україні почав розвиватися пізніше.

На прикладі новелістики Михайла Коцюбинського та Василя Стефаника ми з'ясували роль і значення експресіонізму та імпресіонізму в контексті українського модернізму.

Виявили спільні та відмінні стильові тенденції. Звернули увагу на зв'язок експресіонізму та імпресіонізму в літературі та інших видах мистецтва. У дипломній роботі нам вдалося окреслити роль і значення експресіонізму та імпресіонізму в контексті українського модернізму; умови виникнення експресіоністичних та імпресіоністичних тенденцій; дослідити зв'язки українського літературного експресіонізму та імпресіонізму, їх взаємодію з різними стилями, напрямками й течіями. Ми також заналізували функції імпресіоністичних та експресіоністичних елементів; з'ясували жанрово-стильові особливості новел Стефаника й Коцюбинського; дослідили експресіоністичні й імпресіоністичні стильові засоби; взаємозв'язок змісто-формальних компонентів на прикладі деяких творів. Крім цього схарактеризували образну систему новел; простежити зв'язки з образотворчим, музичним мистецтвом, скульптурою. На матеріалі дослідження проілюстрували те, як автори відтворюють концепцію людини

через зображення внутрішнього світу героїв, аналізували стильову парадигму творів М. Коцюбинського та В. Стефаника.

Мистецтво в XIX ст. було, в основному, зорієнтоване на аристократів, що купували картини і скульптури, замовляли розписи. Їх не цікавили сюжети з важкою працею селян, зображення бідності, суспільних негараздів.

Імпресіоністів не цікавили філософські проблем, лише поверхнєве та настроєве, без намагання проникнути під кольорову поверхню буденності. Вони зображували позитивні сторони життя, не порушуючи суспільних проблем, таких як голод, хвороби, смерть, що стало причиною розколу серед них.

У живописі з'явилися зображення людей у русі, під час відпочинку чи розваг. Наприклад, роботи П.-О. Ренуара, Е. Мане і К. Моне. Особливу увагу художники приділяли пейзажам. Вони накладали різні фарби таким чином, щоб вони сприймалися злитими в певний колір, навіть тіні створювали без додавання чорного, а використовуючи основні відтінки.

Світ для імпресіоністів у передачі відчуттів, що дозволяє зобразити нічим не спотворену дійсність. Фіксація конкретних, неопосередкованих вражень дає людині більший простір для прояву суб'єктивного начала, ніж реалізм і натуралізм.

Лірична сугестивність особливо впливає на читацьку аудиторію. Тонкий естетизм – невід'ємна частина художніх творів М. Коцюбинського.

Імпресіонізму властиві недомовки, уривчаста оповідь, психологізація, заглиблення у внутрішній світ людини, висвітлення почуттів, переживань. Подібні особливості має й експресіонізм, але він зорієнтований на вираження.

Василь Стефаник особливу увагу приділяв естетичним вартостям, незаангажованості мистецтва. Він прагнув звільнити його від позаестетичних потреб. Обурення письменника викликала бездушність сучасного йому суспільства. Митець переймався долею українців,

висвітлював страшні картини голоду, неспроможності селянина прожити на рідній землі навіть важкою працею через непосильні податки. Письменник не оминув теми еміграції. Зображував людей у критичних ситуаціях. У його творах постає жорстокий і несправедливий світ, але на противагу злу завжди виступає добро, милосердя, прощення.

Михайло Коцюбинський виробив художньо-психологічну концепцію людини. Саме увага до вражень від пережитих подій, впливів зовнішнього світу та власних роздумів персонажів є особливістю його творчості. Пізнаючи себе, розмірковуючи над ситуацією, у якій опиняються, герої творів Коцюбинського або знаходять рівновагу, чому часто сприяє перебування на природі чи втеча, або не бачать іншого виходу, крім вчинення злочину, скоєння самогубства, що мало б, на їхню думку, стати звільненням. Творчості Стефаника також властиві екзистенційні пориви, письменник описує життя як випробування, а смерть як кінцеву мету, що подарує звільнення.

Як у творах Коцюбинського, так і у новелах Стефаника поєднано соціальний і психологічний аспекти. Митці показують складну мотивацію поведінки героїв, зважають на внутрішні потяги, фактори. Їм вдається відобразити соціально-психологічну атмосферу того часу.

Особливу роль у творах відіграє пейзаж, надзвичайно важливі зорові та слухові образи. М. Коцюбинський зорієнтований на імпресіоністичну концепцію кольору, а Стефаник – на експресіоністичну, у якій переважають чорний та білий. Перш за все обох цікавить не опис, а те, як він відображає духовну сферу життя героїв. Психологізм вимагає висвітлення емоційно-почуттєвої складової. Це неперевірено вдається Коцюбинському. У Стефаника навіть інтер'єр складається з фрагментарного опису виключно важливих символічних деталей. Те, як герой сприймає пейзаж, інтер'єр пояснює його настрій. Коцюбинський за допомогою барв і звукових вражень відтворює змінний процес переживань. Простежує піднесення, найвище напруження й спад. Вдалі асоціації передають дух селянського

життя.

Простежуємо зв'язок із живописом. У художників-імпресіоністів один пейзаж часто зображено на кількох різних полотнах, бо світло, стан митця, навіюють нові враження. Коцюбинський теж зображуючи людей в схожих умовах, завжди наділяє персонажів унікальними особливостями, що визначає вчинки й сприймання світу.

Василь Стефаник – майстер короткої реалістичної експресіоністичної новели, але і його творчості властиві риси імпресіонізму, наприклад, у творі «Лан».

Отже, Коцюбинський виробив психологічну концепцію людини, в якій поєднав соціальний та психологічний аспекти, глибоке проникнення в сутність персонажів. Імпресіоністичні засоби та прийоми допомагають витворити художню реальність образно, лаконічно. Яскрава викінчена форма постає у поєднанні з тонким психологізмом, аналітичним підходом. На заміну традиційному подійному сюжетові приходять зосередження на внутрішньому конфлікті. Символічні кольори, промовисті деталі – важливі.

Контрастність образів, наповнення творів синіми, чорними, білими кольорами відображає підхід Стефаника.

Імпресіоністичні портрети навіюють враження від персонажа. Важливу роль у цьому відіграє передача кольорових вражень, емоційних станів.

Експресіоністичному зображенню властиве поєднання зорових образів зі звуковими, яке не виглядає перевантаженим чи грубим. Природа контрастує з почуттями героїв або підкреслює їх, відтінюючи найменш вловимі зміни.

Героям творів Коцюбинського та Стефаника властиве також зображення «роздвоєння» психології. Але М. Коцюбинський показує можливість самовідновлення. У «Intermezzo» герой відпочиває, відновлює сили і стає знову готовим до звичного життя, у «Дебюті» – втікає від «подразника» і теж повертається в звичне русло. Стефаник частіше показує

трагічні образи, коли люди звертають на криву доріжку, але не можуть чи не бажають повернутися навіть тоді, коли з жахом усвідомлюють приреченість.

Імпресіоністи увагу приділяють не вчинкам, поведінці, оточенню, а враженню персонажів від світу і самих себе. Відтворюють життя в русі.

У Стефаніка образи теж не залишаються сталими, вони загострено реагують на світ. Враження від нього впливає на свідомість, формує світогляд. Вчинки обумовлені самоаналізом, проектуванням персонажами власного бачення ситуації на інших, що не завжди вдало.

Отже, імпресіонізм та експресіонізм мають такі спільні риси:

- заглиблення у внутрішній світ людини;
- відтворення глибинних порухів душі;
- філософський підхід;
- яскраві деталі;
- психологізація;
- суб'єктивізм;
- увага підсвідомого чи навіть позасвідомого;
- використання пейзажу для підкреслення емоцій та вражень;
- лаконізм.

Імпресіонізм відрізняє від експресіонізму:

- точність при удаваній приблизності;
- навіювання вражень від персонажа завдяки кольоровим описам;
- ритмічність;
- відмова від важливих соціальних проблем.

Експресіоністам же властиві:

- підвищена виражальність;
- увага до тем голоду, еміграції;
- контрастність чорного та білого;

- переважання синього кольору;
- яскраві деталі не такі частотні, як у Коцюбинського.

Відомим представником імпресіонізму в Україні є Михайло Коцюбинський, а найвизначнішим експресіоністом – Василь Стефаник.

Два нові мистецькі напрямки, що виникли на зламі століть досить схожі, хоча й мають суттєві відмінності. Їх поява зумовлена тим, що постала необхідність нових мистецьких пошуків для передачі філософського світосприймання, що зорієнтоване на ірраціональні методи.

Експресіоністи наголошували на єдиноклітному духовному світі персонажів. У цьому допомагали контрасти та гротеск.

Імпресіоністи на перший план висували «пейзажне бачення». Навколишній світ, пейзажі, люди впливають передачу вражень.

Вважаємо, що в контексті модернізму доречніше говорити не про опозицію, а про дифузю експресіонізму та імпресіонізму. Цінність роботи полягає у тому, що ми порівняли творчість М. Коцюбинського та В. Стефаника, чого раніше не було. Виокремивши спільні й відмінні риси, зробили висновок про взаємозв'язок експресіонізму та імпресіонізму.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в порівняльному аналізі експресіонізму та імпресіонізму в різних видах мистецтв; творчості інших письменників, дослідженні колористики на прикладі окремих творів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеєва В. П. Імпресіоністична поетика М. Коцюбинського. *Слово і час*. 1994. № 9–10. С. 11–17.
2. Агеєва В. Українська імпресіоністська проза. Київ: Наук. думка, 1994. 165 с.
3. Адаменко С.А. «Забуваю те, що позаду, і прямую до того, що попереду»: Новела «Intermezzo». *Українська мова й література в середній школі*. 2003. № 1. С. 13–16.
4. Арешнеков Ю. О. Художньо-виражальні функції метафори в повісті М. Коцюбинського «Fata morgana». *Українська мова і література в школі*. 1987. № 3. С. 37-40.
5. Бабій І. М. Кольорономінація як особливість ідіостилю В. Стефаника. *Наукові записки ТНПУ. Серія: Мовознавство*. Тернопіль: Тернопільський нац. пед. університет ім. Володимира Гнатюка. 2007. № 1. С. 321–333.
6. Василь Стефаник. Камінний хрест / упоряд. І. М. Андрусак. Київ: Вища школа, 2007. 272 с.
7. Головченко Н. Ю. Структурно-стильові доміанти імпресіонізму: твори Кнута Гамсуа, Михайла Коцюбинського, Івана Буніна. *Всесвітня література та культура в навч. закладі*. 2006. № 1. С. 5–11.
8. Гоян Я.П. Дорога: літературний портрет Василя Стефаника. Київ: Веселка, 2003. 70 с.
9. Гримич Г.М. «Як цвіт яблуні»: (новаторство М. Коцюбинського). *Українська мова і література в школі*. 1989. № 11. С. 11–13.
10. Грицюта М. С. Художній світ Василя Стефаника. Київ: Наукова думка, 1982. 200 с.
11. Гурдуз А.І. Специфіка творчого стилю М. Коцюбинського в контексті західноєвропейського літературного процесу. *Українська мова й література в школі*. 2003. № 3. С. 26–34.

12. Демчук О.О. Загадка дійових осіб у новелі «Intermezzo» М. Коцюбинського. *Українська мова та література*. 2000. № 2. С. 2.
13. Денисюк І.О. Розвиток української малої прози XIX – початку XX століття. Київ: Вища школа, 1981. 214 с.
14. Дроботун О.М. Колористика української прози доби модернізму (на матеріалі новелістики М. Коцюбинського, О. Кобилянської, В. Винниченка): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2010. 20 с.
15. Дубина Н. На камені надій: Урок позакласного читання за новелою Михайла Коцюбинського «На камені». *Дивослово*. 2005. № 6. С. 20–24.
16. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. Київ: Основи, 1998. 658 с.
17. Єфремов С.О. Історія українського письменства. Київ: Femina, 1995. 688 с.
18. Єфремов С.О. Михайло Коцюбинський. Вибране. Статті. Наукові розвідки. Монографії. Київ: Наукова думка, 2002. 534 с.
19. Єфремов С. Стефанік і його школа. Історія українського письменства. Київ: Femina, 1995. 351 с.
20. Зеров М. Пам'яті М. Коцюбинського. *Українське письменство*. Київ: Основи, 2002. 256 с.
21. Калениченко Н.Л. Проза М. Коцюбинського і суміжні види мистецтва. *Слово і Час*. 2004. № 6. С. 3–9.
22. Кирилюк С.В. Рух тексту від “ins blau” до “скрипу селянського воза”: ранній Василь Стефанік крізь призму текстології [Рец. на кн.: Єрмалак В. В. Творча історія поезій у прозі Василя Стефаніка. Київ: Наукова думка. 2016. 149 с.]. *Слово і час*. 2017. № 6. С. 113–117.
23. Коцюбинська М.М. Михайло Коцюбинський – сьогоднішніми очима. Мої обрії: у 2-х т. Київ: Дух і Літера, 2004. Т. 1. 344 с.
24. Коцюбинська М.М. Читаючи Стефаніка. Мої обрії: в 2 т. Київ: Дух і літера, 2004. Т. 1. 336 с.

25. Коцюбинський М.М. Твори в трьох томах. Том другий: оповідання: в 3 т. Київ: Дніпро, 1979. Т. 2. 288 с.
26. Коцюбинський М. М. Твори в трьох томах. Том перший: оповідання: в 3 т. Київ: Дніпро, 1979. Т. 1. 220 с.
27. Коцюбинський М. М. Твори в трьох томах. Том третій: оповідання: в 3 т. Київ: Дніпро, 1979. Т. 3. 354 с.
28. Кузнецов Ю.Б. «Intermezzo» М. Коцюбинського. *Українська мова й література в школі*. 2002. № 3. С. 168–171.
29. Кузнецов Ю.Б. Слідами феї Моргани: вивчення творчості М. Коцюбинського в школі. Київ: Рад. школа, 1990. 208 с.
30. Кузнецов Ю. Імпресіонізм в українській прозі кінця XIX – початку XX ст.: проблеми естетики і поетики. Київ: Зодіак-Еко, 1995. 328 с.
31. Кузнецов Ю.Б. До проблеми вивчення стилю М. Коцюбинського. *Радянське літературознавство*. 1988. № 3. С. 40–52.
32. Кузнецов Ю. Напоєний соками багатющої землі своєї: творчість Михайла Коцюбинського в контексті європейського імпресіонізму. *Українська мова і література в школі*. 2001. № 5. С. 25–41.
33. Курбатов С.В. Кленові листки Василя Стефаника. *Дзеркало тижня*. 2–8 грудня. 2006 № 46.
URL: https://dt.ua/SOCIETY/klenovi_listki_vasilya_stefanika.html (дата звернення: 18.11.2019).
34. Кучинський М.М. Сильові особливості новел В. Стефаника. *Дивослово*. 1995. № 5–6. С. 30–32.
35. Лесик В.В. Система образів твору: (новела М. Коцюбинського «Intermezzo»). *Дивослово*. 2000. № 8. С. 7–9.
36. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. Київ: Академія, 2007. 752 с.
37. Логвин Г.М. Коцюбинський і імпресіонізм *Дивослово*. 1996. № 10. С. 23–28.
38. Матеріали до вивчення української літератури: у 5 т.: посібник / за ред.

- О.І. Білецького. Київ: Радянська школа, 1962. С. 92–94.
39. Микуш С.Й. Вивчення поезики Василя Стефаника: навч. посіб. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2011. 174 с.
40. Мовчун А. Елементи народознавства в повісті М. Коцюбинського «Fata morgana». *Дивослово*. 1996. № 3. С. 24–25.
41. Могилянський М.М. Чернігівський період М. Коцюбинського. *Слово і час*. 1990. № 12. С. 49–62.
42. Мосендз С. В. Проблемність на уроках української літератури (на прикладі творів Коцюбинського та Стефаника) 30. 04. 2019. URL: <https://vseosvita.ua/library/problemnist-na-urokah-ukrainskoi-literaturi-na-prikladi-tvoriv-kocubinskogo-ta-stefanika-128857.html> (дата звернення: 18.11.2019).
43. Новикова Л.В. Імпресіонізм новели М. Коцюбинського «Intemezzo». *Дивослово*. 2005. № 6. С.19–20.
44. Павличко С.Д. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ: Либідь, 1999. 670 с.
45. Пахаренко В.А. Українська поезика. Черкаси: Відлуння-Плюс, 2002. 320 с.
46. Піхманець Р.В. Іван Франко і Василь Стефаник: взаємини на тлі доби. Львів: НАН України, Львів. від. Ін-ту літ-ри ім. Т.Г. Шевченка, 2009. 262 с.
47. Піхманець Р.В. Із покутської книги буття. Засади творчого мислення Василя Стефаника, Марка Черемшини і Леся Мартовича: монографія. Київ: Темпора, 2012. 580 с.
48. Погребенник Ф.П. Сторінки життя і творчості Василя Стефаника. Київ: Дніпро, 1980. 350 с.
49. Погребенник Ф.П. Співець знедоленого селянства: відзначення сторіччя з дня народження Василя Стефаника. Київ: Дніпро, 1974. 348 с.
50. Поліщук Я.О. «Пейзаж людини» від Михайла Коцюбинського.

- Дивослово*. 2004. № 10. С. 44–47.
51. Поліщук Я.О. І ката, і героя він любив... Михайло Коцюбинський: літературний портрет. Київ: Академія, 2010. 300 с.
52. Поліщук Я.О. Міфологічний горизонт українського модернізму: монографія. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. 392 с.
53. Процюк С.В. Троянда ритуального болю: роман про Василя Стефаника. Київ: Академія, 2010. 184 с.
54. Робин Джордж Коллінгвуд Принципы искусства. / пер. с англ. А.Г. Раскина; под ред. Е.И. Стафьевой. Москва: «Языки русской культуры», 1999. 328 с.
55. Святовец В.Ф. Приворотне зілля: дешифрація про поетику М. Коцюбинського: новела „Коні не винні”. *Українська культура*. 1997. № 11–12. С. 30–31.
56. Стефаник В.С. Камінний хрест. Київ: Школа, 2007. 272 с.
57. Теорія літератури: підручник / за ред. О.А. Галич. Київ: Либідь, 2001. 486 с.
58. Теорія літератури: підручник / за ред. О.А. Галича, В.М. Назарця, Є.М. Васильєва. Київ: Либідь, 2001. 488 с.
59. Филипович П. Літературно-критичні статті. Київ: Дніпро, 1991. 275 с.
60. Франко І.Я. Зібрання творів у 50-ти томах: у 50 т. Київ: Наук. думка, 1982. Т. 35. 439 с.
61. Франко І.Я. Зібрання творів: у 50-ти томах: у 50 т. Київ: Наук. думка, 1981. Т. 31. 768 с.
62. Франко І.Я. Молода Україна: електронна копія. Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2016. 158 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7757> (дата звернення: 18.11.2019).
63. Хализев В.Е. Теория литературы. Москва: Высшая школа, 1999. 398 с.
64. Хороб С.І. Апокаліптичні ремінісценції в новелістиці В. Стефаника (функціонування есхатологічного напрямку). Івано-Франківськ: Плай, 2000. 263 с.

65. Черненко О.П. Експресіонізм у творчості Василя Стефаника. Мюнхен: Сучасність, 1989. 280 с.
66. Шейнина Е.Я. Энциклопедия символов. Москва: Издательство АСТ. Харьков: Торсинг, 2003. 591 с.
67. Шумило Н.А. Золотий фонд «Історії української літератури». *Слово і час*. 2006. № 4. С. 46–54.
68. Якимів О.В. Особливості художніх текстів Г. Косинки. *Дивослово*. 1999. № 11. С. 34–37.
69. Ямочко С.М. Василь Стефаник і польський модернізм: полістилістичні константи творчості: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.05. Київ, 2014. 211 с.
70. Ямчук П.М. Імпресіонізм в українській прозі 1890-х–1930-х років: автореферат дис. ... д-ра філолог. наук. Одеський державний університет ім. Мечникова. Одеса, 1996. 16 с.
71. Яструбецька Г.І. Експресіонізм – імпресіонізм: стильова опозиція чи дифузія? *Слово і Час*. 2006. № 2. С. 39–45.